Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 6.020303 «Філологія»

Формування умінь і навичок письма на старшому етапі на прикладах листів-відгуків

Допущено до захисту « ___» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології_____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
студ. групи ПР-42
Чухно Наталія Вікторівна

Науковий керівник:
старший викладач
Дорда Віталій Олександрович

Суми, 2018

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАСАД НАВЧАННЯ ПИСЬМА ... 5
1.1 Поняття письмової мовленнєвої діяльності 5
1.2 Зв'язок письма з іншими видами мовленнєвої діяльності 6
1.3 Особливості листів-відгуків як засобу покращення навичок письма 9
РОЗДІЛ 2 НАВЧАННЯ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ 11
2.1 Види робіт при вивченні писемного мовлення в старших класах 11
2.2 Використання Інтернет-ресурсів для покращення письмового мовлення в учнів на старшому етапі 15
2.3 Листи-відгуки як засіб удосконалення навичок письма при вивченні англійської мови учнів старших класів 17
ВИСНОВКИ 21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 23

ВСТУП

Письмова комунікація на сьогоднішній день відіграє значну роль в сучасному житті. Письмо є досить широковідомим в різноманітних галузях діяльності людини: в культурі, науці, а також в засобах масової інформації та зв'язку. Особливо в епоху електронних технологій письмове мовлення набуває широкого загалу. Все частіше ми обмінюємося текстовими повідомленнями в різних соціальних мережах, беремо участь в обговореннях на форумах та блогах, пишемо власні відгуки, ведемо переписку по електронній пошті. Все це активно допомагає розвивати та удосконалювати навички письма.

В писемному мовленні використовуються більш складні граматичні конструкції, частіше використовується побудова абстрактних концепцій, ніж в усному. Висловлення та оформлення думок за допомогою письма мають певні переваги. Перш за все це уповільнений процес у порівнянні з усним мовленням, і дає можливість зосереджувати більше уваги на окремих етапах його здійснення.

Такий вид мовленнєвої діяльності як письмо покращує рівень запам'ятовування під час закріплення граматичного та лексичного матеріалу, підтримує процес читання та говоріння.

Протягом останнього десятиліття у вітчизняній та зарубіжній методиці активно вели дослідження письма та писемного мовлення Глазунова Т. В., Дем'яненко Л. М., Каменєва Т. М., Квасова О. Г., Мельник І. М., Мільруд Р. П., Лушникова Г. І., Назіна Л. І., Нємов Р. С., Потапова Р. К., D. R. Ferris, J. Lane, E. Lange, A. C. Winkler. Однак, при наявності великої кількості методичних досліджень відсутні спеціальні дослідження, присвячені методиці формування умінь та навичок письма на старшому етапі, на прикладах листів-відгуків, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

Таким чином, **метою** бакалаврської роботи є навчання писемного мовлення на старшому етапі вивчення англійської мови, а саме на прикладах листів-відгуків.

Для досягнення поставленої мети потрібно розв'язати такі **завдання**:

1) ознайомити з теоретичними відомостями про писемне мовлення та тексти відгуки, листи-відгуки;

2) з’ясувати роль та зв'язок письма в порівнянні з іншими видами мовленнєвої діяльності;

3) схарактеризувати особливості, що сприяють виробленню техніки письма і формуванню умінь та навичок продуктивного писемного мовлення на старшому етапі на уроках іноземної мови.

Об’єкт дослідження – процес формування умінь та навичок письма.

Предмет дослідження – методика навчання письма, а саме на прикладах листів-відгуків.

Матеріалом дослідження слугують методи навчання письма на старших етапах, зокрема на прикладах листів-відгуків.

У процесі роботи над дослідженням було використано саме такі **методи дослідження**: контекстуальний аналіз, описовий метод, метод узагальнення та критичного аналізу літератури, відбір та обробка лексичного матеріалу; узагальнення досвіду провідних педагогів, психологів та методистів; аналіз науково-методичної літератури.

Практичне значення дослідження полягає у систематизації емпіричного матеріалу за темою роботи, що робить можливим його подальше використання у дослідженнях.

Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків та списку літератури.

РОЗДІЛ 1
ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАСАД НАВЧАННЯ ПИСЬМА

1.1 Поняття письмової мовленнєвої діяльності

Письмова мовленнєва діяльність – це цілеспрямоване та творче висловлення думки за допомогою письма. Головною метою навчання письма є формування в учнів письмової комунікативної компетенції.

Письмове мовлення так само як і говоріння вважається експресивним видом комунікації. Процес писемного мовлення починається саме з внутрішнього. Загалом у внутрішньому мовленні проходить підготовка та обґрунтування програми висловлювання, будується вірне граматичне оформлення висловлювань чи речень та угрупування їх в абзаци, відбувається відбір лексичних одиниць, активно проходить тренування і покращення уяви та фантазії учнів [4, с. 62]. Увесь цей процес складається з проговорювання і також написання підготовленого тексту на папері, що вимагає автоматизувати орудування звуко-графічними асоціаціями. Відмінністю писемного мовлення від усного є те, що воно є складнішим за загальною кількістю операцій [11, с. 114].

Основна функція письма полягає у фіксації усного мовлення, щоб зберегти його в просторі та часі. Як засвідчує мовознавець А. Р. Лурія, з самого початку оволодіння письмо вважається усвідомленим актом. Вже на початковому етапі навчання письма, навіть рідною мовою, усі елементи, форми та засоби, при передачі потрібного змісту є предметом усвідомлення того, хто пише [10, с. 63].

Письмове мовлення неабияк впливає на формування мислення в учнів. Воно використовується не тільки для того, щоб передати своє повідомлення, але й для того, щоб уточнити та досконало відпрацювати власну думку. Перед тим як щось написати ми спочатку ретельно це обдумуємо, щоб вірно побудувати речення. Адже написане можна виправляти та відредагувати, домагаючись поліпшення змісту.

Відомо, що у значної кількості людей більш розвинене зорове сприйняття інформації. Під час процесу письма здійснюється опора на всі види відчуттів, працюють всі аналізатори: мовленнєво-руховий, акустичний та зоровий [1, с. 23]. Письмове мовлення включається до інтелектуальної поведінки людини, при цьому регулюючи його теоретичну і практичну діяльність. Тому, можна зробити висновок, що обсяг та міцність отриманого матеріалу, котрий був сприйнятий через зоровий канал, будуть значно вищими. Під час навчання учні записують матеріал і активно використовують ці запими при вивченні, повторенні та закріпленні; в той час вони звикають до різноманітних письмових вправ, що є невід'ємною складовою розвитку умінь та навичок письма.

Мовознавці К. В. Гаращук і Л. А. Гаращук вказують на те, що наразі існує недостатня кількість вправ для кожного з етапів навчання писемного мовлення навчальних посібниках та підручниках, які використовуються в школах. Вони стверджують, що у ході навчання письма педагогам слід використовувати додаткові матеріали та вправи, цікавитись сучасними надбаннями у цій сфері [6, с.25].

Оволодіння писемним мовленням передбачає наявність в учня певного рівня соціокультурної компетенції, тобто правила написання дат, адрес, звернень до певної особи; форми написання офіційних чи неофіційних листів [15, с. 126]. Під час письмового мовлення чіткіше проявляється принцип зв'язного та правильно побудованого висловлювання, ніж під час усного. Зазвичай зв'язне висловлювання складається з кількох, логічно пов'язаних між собою речень. В основному письмо слугує засобом комунікації між людьми, для розвитку цього слугує мережа Інтернет, яка наразі набирає неймовірної популярності.

Отже, вміння письмово виражати свої думки позитивно впливає на як на письмове так і на усне мовлення, удосконалюючи чистоту та логічність вираження думки. Навичка вільно оперувати письмовим мовленням на іноземній мові сприяє скороченню часу для отримання певної інформації.

1.2 Зв'язок письма з іншими видами мовленнєвої діяльності

Так як письмо відіграє значну роль в процесі навчання усного мовлення, граматики,читання та лексики, буде доцільним розглянути його роль саме в даних аспектах. Писемне та усне мовлення лінгвістами розглядаються як дві форми спілкування, які в своїй основі мають загальні базові моделі, загальний план змісту, але плани його вираження дещо різняться [7, с. 5-11].

Взагалі письмове оформлення думок наділене значними перевагами. Наприклад, у порівнянні з усним мовленням, це уповільнений процес, який дає можливість сконцентруватися на окремих етапах його здійснення. У свою чергу, це створює умови для вживання таких мовних форм, які ще недостатньо автоматизовані. В усній комунікації такі мовні форми ще не можуть активно вживатися. Використання цих форм у писемному мовленні гарантує вільне оперування ними в усному [5, с. 210].

Процес написання в більшості випадків пов'язаний з асоціюванням звукового та орфографічного образу слів. При переписуванні речення, наприклад, учень спочатку уважно читає, а потім вже пише. Тож, відбувається перехід від написаного слова чи речення до почутого. При написанні учнем під диктовку, він чує звукокомплекси, що асоціюються з буквокомплексами. Письмове мовлення вимагає розгорнутого, послідовного і повного викладу думок, більш суворого дотримування правил грамматики, особливо точного добору слів і виразів.

Такий вид мовленнєвої діяльності як письмо покращує рівень запам’ятовування при закріпленні нового лексичного чи граматичного матеріалу, допомагає підтримувати процес читання та говоріння. Адже написаний текст легше запам’ятовується та утримується в пам’яті, при цьому дає можливість уникнути повторень.

Два етапи писемного мовлення, які називаються декодування і кодування у графіці, та наявність усного випередження підкреслюють зв'язок письма з

усною мовою та читанням. Писемне та усне мовлення однаково відносяться до репродуктивної діяльності.

Дослідники вказують, що у навчанні лексики та граматики письмова фіксація матеріалу дає учням можливість:

1) заучувати, повторювати, чи закріплювати матеріал, який учень самостійно записав у зошиті;
2) виконувати письмові вправи, які сприятимуть розвитку умінь та навичок користування лексичного чи граматичного матеріалу;
3) створювати асоціації, що допомагають запам'ятовувати лексичні одиниці, речення та структурні зразки;
4) організовувати усні вправи, спираючись на зафіксовані в зошитах або на дошці структурні зразки, лексичні елементи [14, с. 2-12].

На початковому етапі відбувається саме оволодіння технікою письма. На середньому етапі – навчання орфографії у зв'язку з появою нового мовного матеріалу. А на старшому етапі навчання письма раніше набуті навички вдосконалюються поряд із усним мовленням. Крім цього письмо виконує ще одну досить важливу роль – стає допоміжним засобом під час самостійної роботи над мовою [13, с. 85].

Слід ззвернути увагу на те, що письмо на всіх етапах служить ефективним засобом контролю. Письмові контрольні або поточні роботи, так і підсумкові, застосовуються з метою перевірки рівня знань мовного матеріалу, практичних умінь аудіювання, а також усного висловлювання і читання.

Тож, навчання писемного мовлення суттєво пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності. Письмова мовленнєва діяльність дає змогу зберегти мовні та фактичні знання, служить надійним інструментом мислення, стимулює саме такі процеси як говоріння, слухання і читання на іноземній мові.

1.3 Особливості листів-відгуків як засобу покращення письма

Так як ми розглядаємо формування умінь та навичок письма на прикладі листів-відгуків, доцільно буде, перш за все з'ясувати, що таке відгук. Отже, відгуки відносяться до текстів малої форми. Характерними властивостями таких текстів є: узагальнений лаконічний виклад фактів, наявність традиційного кола образів і мотивів, алегоричного прихованого сенсу, жартівливого чи сатиричного забарвлення, неочікуваної дотепної кінцівки. Специфічними характеристиками текстів малої форми є також підвищена образність і символічність, спрощеність структури, лаконізм просторово-часової організації, типовість синтаксичних конструкцій та зворотів, безперервність розвитку дій, стисліть, розмовна спрямованість, використання простих синтаксичних конструкцій [9, с. 192].

Відгук, за словником С. А. Кузнєцова, це:

1)висловлена думка про когось, або щось; оцінка кого-, чого-небудь;

2)рецензія; критична стаття [27].

Семантичний аналіз словникової дефініції та ілюстративних контекстів показує, що до змісту поняття «відгук» входять наступні ознаки: «висловлене судження»; «виражає оцінку кого-, чого-небудь, ставлення до кого-, чого-небудь». Об'єктом відгуку при цьому може бути продукт людської діяльності, при цьому відгук містить детальний розбір певних фактів, властивостей того чи іншого продукту, а також має переважно письмову форму.

Об'єкт відгуку – продукція, яка оцінюється, учасниками комунікації є споживачі даної продукції (для косметичних засобів це переважно жінки, споживачами послуг готелів чи хостелів є переважно туристи, а відгук на ресторан чи кафе може залишити людина практично будь-якого віку, професії чи статі).

Характерними рисами вирізняється і мовна репрезентація категорії диктуму у тексті-відгуку. Так, для раціонального типу аргументації характерними є такі мовні риси як лаконічність та простота викладу тексту, що зумовлює використання таких мовних засобів, як, наприклад, однорідні

синтаксичні конструкції. У той же час емоціональний тип аргументації у тексті-відгуку передбачає вживання поширених та складних синтаксичних конструкцій, включення до тексту значної кількості метафор, епітетів та інших виразних стилістичних засобів.

Окреслені особливості відгуків як текстів малої форми зумовлюють і їх специфічне мовне оформлення, використання певного набору лексико-семантичних, граматико-синтаксичних та стилістичних засобів

Чуланова Г. В. відмічає, що на лексичному рівні відгуки мають такі лінгвістичні риси, як стилістична забарвленість лексики, образність мовлення, вживання ідіом та сленгу [17, с. 192].

Так, зважаючи на те, що відгук тяжіє до розмовного стилю мови, нерідко у таких текстах зустрічаються сленгізми. Чуланова Г. В. зазначає, що сленг – це суть розмовної мови. Сленгове слово з'являється як наслідок емоційного ставлення того, хто говорить, до предмета розмови, а також – прагнення виділитися на фоні співрозмовників. Сленгу притаманний широкий діапазон вживання. Інші користуються сленгом як засобом спілкування, який має відтінок відвертості, неформальності, виражає легкість спілкування [17, с. 193].

Лист-відгук має можливість написати будь-яка людина, яка хоче залишити своє позитивне чи негативне враження на товар чи послугу. Більшість населення володіють вільним доступом до Інтерне-ресурсів і без будь-яких проблем можуть писати свої електронні листи-відгуки або на форумах, або прямими повідомленнями на електронну скриньку власникам продукції, хостелів, ресторанів, готелів чи кафе.

Доречністю навчання письма на прикладах листів-відгуків є те, що учні вчаться стисло та лаконічно висловлювати власну думку, виділяти головне, коротко пояснювати суть проблеми, незадоволення чи позитивного враження при цьому вживаючи нескладні конструкції.

РОЗДІЛ 2
НАВЧАННЯ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ

2.1 Види робіт при вивченні писемного мовлення в старших класах

В учнів старших класів проявляється прагнення до самовираження, до можливості відстоювати свої погляди та переконання, і саме комунікативна спрямованість навчання іноземної мови і створення сприятливого психологічного клімату для спілкування є тими факторами, які на цьому ступені мають особливу значущість. У зв'язку з цим дуже важливо підібрати на уроки такий матеріал, що стимулює обмін думками, спонукає до роздумів [10, с. 167]. В Державному освітньому стандарті з іноземних мов зазначається, що володіння письмом допомагає у досягненні елементарної комунікативної компетенції.

Використання різноманітних видів вправ протягом періоду навчання письма в учнів старших класів на уроках англійської мови дозволяє зробити процес навчання цікавішим, більш творчим, активізує пізнавальні та креативні можливості учнів; робить процес навчання письмового мовлення захоплюючим.

Завдання на написання письмового тексту обов'язково повинно передувати чіткими інструкціями, роз'ясненнями, мета яких – підготувати учнів до виконання конкретного письмового завдання [21, с. 66].

Навчання письма іноземною мовою є важливим завданням сучасної школи. Воно сприяє запам’ятовуванню лексико-граматичного матеріалу, аудіювання, говоріння, читання. Тому, формуванню умінь та навичок письма потрібно приділяти починаючи з молодших класів, закріплюючи набуті знання на старшому етапі. Існує низка різноманітних вправ, які я використовувала під час проходження педагогічної практики в учнів десятого класу, що стосуються навчання письма на уроках англійської мови.

Одна із них – це написання плану прослуханого тексту в форматі запитань.

Дана вправа допомагає учням думати логічно, підвищувати свій рівень креативного мислення. Відбувається послідовний виклад думок, виділення

головного, розрізнення суттєвої інформації та другорядної. Психологи стверджують, що складання плану допомагає запам'ятовуванню інформації.

Здатність коректно письмово висловлювати свої думки іноземною мовою слід розвивати поступово. Для розвитку цієї навички існує низка вправ репродуктивно-продуктивного характеру.

Володіння письмом передбачає досягнення комунікативної компетенції, яка забезпечує учневі вміння та навички в типових ситуаціях повсякденного спілкування за допомогою письма:

1) самостійно висловлюватися на основі вербальних або зорових опор;
2) написати короткий твір із теми і стисло передати в письмовій формі зміст почутого чи прочитаного;
3) написати листівку другу;
4) заповнити анкету;
5) скласти нотатки для себе або інших;
6) зробити короткі записи стосовно прочитаного чи прослуханого матеріалу [12, с. 11].

До форм письмових мовленнєвих завдань, які можуть бут включені до змісту навчання відносяться: особисті чи ділові листи, зокрема листи про прийом на роботу, листи подяки (*bread-and-butter letters*), листи з скаргами, звернення, різні вітальні листівки, записки, вивіски, підписи до малюнків, оголошення – інформації, меню, реклами, запрошення, відповіді на заяви, автобіографічні відомості, характеристики (*confidential references*), анкети і бланки, довідки, опорні схеми типу (*mind-maps*), диктанти, конспекти (*notes*), тези (*abstracts*), огляди, рецензії, (*reviews*), проекти (*projects*), нариси (*essays*) та інші.

При навчанні писемного мовлення важливе значення має тренування уяви. З неймовірною цікавістю учні беруться до виконання такої вправи як «складання ланцюжкових історій». Виконання завдання полягає в тому, що вчитель пропонує тему чи перше речення, щоб спрямувати учнів. Далі кожен учень дописує декілька речень до того, що вже написано його однокласниками. Кожен учасник необмежений у виборі лексико-граматичних засобів та має вільне

формулювання ідей. Але водночас кожен намагається бути оригінальним та послідовним, щоб пройнятися ідеєю та якісно виконати свою частину колективної праці. Це завдання дозволяє учням розвинути свій творчий потенціал.

Груповий твір є гарним прикладом діяльності, коли учнів просять працювати невеличкими групами над конкретним завданням. Взаємодія групи та внесок кожного учасника є колективною творчістю [24, с. 11].

Зарубіжні методисти рекомендують не вдаватися до стереотипного підходу, наголошуючи, що ступені творчого процесу можуть змінюватися: починаючи від складання плану до його перегляду, написання чорнового варіанту та його доопрацювання [20, с. 131].

Ще один напрям розвитку творчих писемних здібностей студентів – це фрагменти занять, коли письмо є єдиним видом застосовуваної на них мовленнєвої діяльності. Засобом навчання на таких уроках є тиша, основний мотив: *"I let my silence speak for me"*. Американський методист Едвін Стів зазначає з цього приводу: «ми дозволяємо тиші говорити за нас і вона, у свою чергу, активізує наші думки, спонукає викласти їх на папері» [23, с. 33].

Досить діючим способом для покращення письмового мовлення на уроках англійської вважається творче письмо, яке допомагає учням вчитися розмірковувати, бороти страх перед помилками, розвивати творчий потенціал, покращує комунікативні навички. Американська дослідниця креативного письма Джо Елен Сімпсон пропонує низку завдань, що спрямовані на розвиток в учнів навичок «швидкого письма» [19, с.33]. Їх мета – вчити учнів за обмежений проміжок часу добирати і письмово викладати якомога більшу кількість слів, словосполучень чи речень, що об'єднані певним змістом. Перед виконанням вправи необхідно дати інструкцію-пораду, описати процедуру виконання, передбачити можливі труднощі. Такий вид писемної діяльності допомагає учням побороти комплекси невпевненості.

Користується популярністю такий вид завдань, як на писання переказів та виклад короткого змісту матеріалу, тобто summary. "*A summary is a short version*

of the original piece. It should restate the central idea of the piece, maintain its organization, and recapitulate its logic" [22, с. 128]. Деякі лінгвісти навіть стверджують, що вміння писати summary може стати передумовою для успішної кар'єри: *"Being competent in the use of non-fiction written genres in our society offers the language user access to power"* [25, 17].

Особливої уваги варті написання листів різних жанрів. Перш за все учням потрібно навчитися розрізняти офіційні та неофіційні листи. Виконувати вправи для формування вмінь побудови текстів, листів: учні вчаться складати вступну та заключну частини листа, його основну частину, користуючись поданим логічним планом і мовленнєвими зразками, типовими для кожного жанру.

Прикладом написання ділових листів може бути така вправа:

I. Writing a formal letter

When Rules:

1) You write a formal letter, always put your address (but not your name) in the top right-hand corner.

2) Put the date below the address.

3) Always start "Dear Sir or Madam" if you don't know the person's name you're writing to.

4) End the letter with "Your sincerely", "Best wishes", "We are looking forward to hearing from you".

На сьогоднішній день досить поширеним способом написання листів є відтворення їх в електронному варіанті. Це можуть бути або звичайні повсякденні листи зарубіжному другу, ділові переписки, або ж лист-подяка, лист-скарга; чи листи-відгуки на різних форумах, офіційних сайтах або безпосередньо прямого звернення на пошту до власника закладу чи продукції. Саме на прикладі листів-відгуків в наступному підрозділі ми розглянемо формування умінь та навичок письма в учнів на старшому етапі.

2.2 Використання Інтернет-ресурсів для покращення письмового мовлення в учнів на старшому етапі

Особливості процесу породження письмового мовлення допомагають розвивати відчуття мови. Письмо є одним з найважливіших способів пізнання іноземної культури, знання якої є необхідними для формування комунікативної компетенції на іноземній мові. Методична перевага використання письмового мовлення на уроках з іноземної мови виявляється в тому, що письмові завдання дозволяють включити у роботу одразу увесь клас. До того ж учні мають гарну нагоду для реалізації свого творчого потенціалу й отримання впевненості у своїх силах [2, с. 26] .

Завдяки Інтернету ми маємо доступ до безлічі інформації і ресурсів. Ми можемо читати книги, журнали, дивитися відео,слухати аудіо, спілкуватися. Для покращення знань іноземних мов в учнів можна використовувати, наприклад, вільне спілкування в Інтернеті або спеціально організоване режимі електронної пошти. Вільне Інтернет спілкування іноземною мовою не дуже поширене серед учнів, хоча являється досить гарним способом покращення навичок письма. Спеціально організоване заключається в тому, що учні або класи з різних міст чи країн спілкуються між собою іноземною мовою. Таким чином, використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, можна, інтегруючи їх у навчальний процес, більш ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних завдань на уроці англійської мови, вдосконалювати вміння писемного мовлення [16].

Інтернет сприяє розвитку мовних навичок, даючи необхідну інформацію та тренувальні ресурси, вмотивовуючи навчальну діяльність. Під час вивчення іноземної мови можуть бути такі форми роботи з комп'ютерними навчальними програмами:

1) вивчення нового лексичного матеріалу;

2) відпрацювання вимови учнів;

3)навчання діалогічного, а також монологічного мовлення;

4) розглянення граматичних явищ [3, с. 38] .

У нашому дослідженні ми маємо на меті звернути увагу на способи використання ресурсів всесвітньої мережі для розвитку навичок письма.

Ефективним способом для формування навичок письма за допомогою Інтернет-ресурсів є створення проектів. Студенти спільно працюють над проектом і одночасно діляться своїми результатами з партнерами з інших кінців світу. Наприклад, сторінка E-mail Project Home Page *(www.otan.dni.us)* пропонує для дослідження наступні проблеми: влада, стрес, харчування, вплив рекламних оголошень на людину, здоров'я, порівняння цін на товари в різних регіонах. Учні разом вибирають тему, мету, розроблюють методи дослідження , а вже потім створюють свій стенд, де і розміщують результати. Учні обмінюються інформацією і за допомогою електронної пошти ведуть міжнаціональні переговори, які закінчуються дебатами в системі реального часу.

Робота з інформацією є основною складовою навчання іноземної мови на старшому етапі. Підручники не надають достатню кількість інформації, яка потрібна для розробки подібних проектів. Відбувається живе спілкування з представниками інших країн та культур. Так як потрібна додаткова інформація, задіюються всі можливі ресурси Інтернету. Пошук потрібної інформації призводить учасників проекту у віртуальні бібліотеки, бази даних, віртуальні музеї, на різні інформаційні та освітні сервери [8, с. 84].

Під час використання на уроках таких проектів в учнів збільшується концентрація уваги, та зі швидкими темпами відбувається засвоєння теми та матеріалу. За допомогою Інтернет-ресурсів можна вирішувати ряд навчально-дидактичних завдань, формувати креативне мислення, стійку мотивацію та, найголовніше – забезпечувати навчальний процес новими матеріалами.

Впровадження новітніх технологій, використання мережі Інтернет, навичок спілкування в соціальних мережах, надсилання текстових повідомлень, спрямованих на формування компетентності письма на уроках англійської мови на старшому етапі навчання, сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності, спонукає до розвитку критичного мислення, у ході якого

активізується позитивний досвід, оскільки учень розвиває вміння здобувати й опрацьовувати інформацію, самостійно аналізувати і систематизувати матеріал, удосконалювати мовленнєві й комунікативні вміння й навички.

2.3 Листи-відгуки як засіб удосконалення навичок письма при вивченні англійської мови учнів старших класів

Наразі ми детальніше розглянемо формування умінь та навичок учнів на прикладах листів-відгуків. Це є досить цікавим завданням, так як воно вчить учнів стисло і лаконічно висловлювати свої думки. Для цього ми скористалися англомовними сайтами кафе, хостелів та ресторанів і взяли реальні повідомлення-відгуки, щоб розглянути їх особливості. І після огляду учні матимуть завдання скласти свій реальний відгук, позитивний, чи то негативний на відвіданий ними заклад.

Прикладом англомовного тексту-відгуку на ресторанні послуги є наступний відгук, залишений відвідувачем із Глазго на веб-сторінці лондонського ресторану "*Savini at Criterion*" :

9 November 2017

by Ronan from Glasgow

"*Great value and service...The food could have been hotter but it was tasty. Although the restaurant was not busy at all, the service was quite long in between courses and when ordered 2 teas, it took 30 mins to get half of jug with warm water and we still need to brew the tea. The tea was overpriced to cost between £8 and £9 each. We did not complain as they had an issue with their software and the bill itself took a while to come through*" [18].

Серед лексико-граматичних засобів, наявних у даному відгуку, можемо відмітити вживання автором оцінних лексем – "*great*", "*tasty*", "*not busy*", "*quite long*", "*overpriced*", прикметник у вищому ступені порівняння "*hotter*". Загалом у даному відгуку відсутні емоційно-забарвлені лексичні засоби, виклад тексту лаконічний, автор наводить конкретні факти обслуговування ресторану, тому

цей відгук віднесемо до типу раціональної аргументації. Підтверджує цю думку те, що автор застосовує переважно прості синтаксичні конструкції.

Тексту даного відгуку притаманна стислість та економність розмовного стилю, що проявляється у використанні скорочень (*"mins"*) та редукції граматичних конструкцій (*"The tea was overpriced to cost between £8 and £9 each*"). Проте, у тексті наявні ввідні елементи, більш притаманні письмовому тексту (*"although"*).

Прикладом відгуку, який має емоціональний тип аргументації, може слугувати такий відгук на ресторан:

25 October 2017by

Chris Coupe from Altrincham

"We loved every second of our visit to the Grill at The Dorchester. The service was amazing, the staff were very attentive and personable, and nothing was too much trouble. The food was simply stunning too. I cannot think of a single thing that wasn't perfect. It was a great start to our honeymoon" [18].

Спостерігаємо значну кількість емоційно-забарвлених оцінних лексем, які надають оцінку послугам ресторану через особисте бачення та емоції автора: *"loved"*, *"amazing"*, *"attentive and personable"*, *"stunning*", *"perfect"*, *"great*". Автор вживає значну кількість інтенсифікуючи мовних засобів, щоб підкреслити своє захоплення цим рестораном («*every*», «*very*», «*too much*», *"simply"*). Граматичне оформлення даного відгуку характеризується особливостями письмово тексту, оскільки вживаються пунктуаційні знаки, наявні граматичні конструкції *"I cannot think of"* тощо.

Розглянемо також характеристики негативного відгуку:

23 Aug 2017

Anonymous, England

"This hostel felt unclean, hostile and impersonal. On arrival the staff were unfriendly and my bed had someone already in. I had been put in one of the basement dorms but asked to move because it was so stuffy. There was a fan but it just seemed to push the hot air around. There was no kitchen and the bathrooms and showers were

dirty. There wasn't even anywhere to put your belongings or change. You had to pay extra for EVERYTHING. Towels were £5.50 + had to pay to leave my bag in the morning" [26].

Тут спостерігаємо вживання оцінних лексичних засобів, які мають емоційне забарвлення ("*unclean*", "*hostile*", "*impersonal*", "*unfriendly*", "*dirty*", "*stuffy*". На граматичному рівні автор використовує повні речення, відсутні редуковані граматичні форми чи конструкції, часові форми, у тому числі узгодження минулих часових форм "*There was a fan but it just seemed to push the hot air around*".

Автори часто вдаються до застосування емоційно-забарвлених, негативно та позитивно маркованих оцінних лексем. На граматичному рівні спостерігаються як випадки максимального спрощення граматичних форм, наближення тексту відгуку до стилю усного мовлення, так і дотримання правил і норм створення письмового тексту – вживання поширених речень, повних граматичних конструкцій.

Після розгляду з учнями старших класів таких відгуків, вони отримують завдання написати власний лист-відгук немов би власнику продукції на електронну пошту, дотримуюсь правил написання електронного листа, чи якогось закладу при цьому стисло виразити свою оцінку на офіційному сайті.

Будь-яка реальна комунікативна ситуація передбачає елемент новизни. Правильне навчання писемного мовлення підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови, сприяє більш ефективному засвоєнню лексичного, граматичного та мовного матеріалу, служить комунікативно-спрямованим засобом контролю і закріплення отриманих знань.

Після самостійного написання учнями листів-відгуків за алгоритмом, запропонованим вище, була проведена перевірка, виставлені оцінки учням за структуру та правильність. В результаті перевірки листів-відгуків учні отримали лише позитивні оцінки. Більш того, власні спостереження показали, що учні проявили інтерес до написання листа-відгука, так як писали своє власне

враження, користувалися активною лексикою, щоб виразити свої комунікативні цілі.

Дані завдання допомагають розвивати креативне мислення в учнів, коротко і ясно викладати інформацію. Покращують свої навички знання граматики, використовують та запам'ятовують нові слова або вирази. Регулярне використання таких завдань матиме позитивний вплив на навчання письмової комунікативної діяльності та знання іноземної мови в цілому.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було з’ясовано, що письмове мовлення – висловлення думок за допомогою письма. Воно має більшість переваг, якщо порівнювати з усним. Перш за все це уповільнений процес, який дає можливість подумати, сконцентруватися на окремих етапах його здійснення, а це, у свою чергу, створює умови для вживання таких мовних форм, які ще недостатньо автоматизовані. Письмова мова вважається істотним засобом у процесах мислення. Навчання писемного мовлення тісно пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності. Письмова мова дозволяє зберегти мовні та фактичні знання, служить надійним інструментом мислення. Проаналізували зв'язок письма з іншими видами мовлення. Дійшли висновків, що такий вид мовленнєвої діяльності як письмо покращує результат запам’ятовування при закріпленні граматичного та лексичного матеріалу, допомагає підтримувати процес читання та говоріння.

Також, наразі за допомогою Інтернету учні мають безліч можливостей для покращення знань з англійської мови та навичок письма. За допомогою Інтернет-ресурсів можна вирішувати ряд навчально-дидактичних завдань, формувати креативне мислення, стійку мотивацію, забезпечувати навчальний процес новими матеріалами, удосконалювати навички писемного мовлення.

За мету ми мали розглянути покращення таких навичок саме за допомого листів-відгуків. Спочатку був проведений лексично-граматичний розбір відгуків на ресторани та хостели, потім учні отримали завдання написати свої власні листи-відгуки.

Відгуки відрізняються своєю стислістю та лаконічністю викладу, оцінними лексемами, емоційно-забарвленими виразами та аргументованістю. В ході проведення завдання було вияснено, що написання листів-відгуків розвиває в учнів креативне мислення, формування писемної компетенції, вони вчаться стисло висловлювати власну думку, при цьому використовуючи нескладні конструкції.

Я, Чухно Наталія Вікторівна, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Формування умінь та навичок письма на старшому етапі на прикладах листів-відгуків » виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувавалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артёмов В. А. Психология обучения иностранным языкам / Владимир Алексеевич Артёмов. – Москва : Просвещение, 1969. – 279 с.

2. Бігич О. Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи : автореф. дис.на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання : германські мови» / Оксана Борисівна Бігич . – Київ, 2005. – 36 с.

3. Гальскова Н. Д. Компьютер на уроках иностранного языка / Наталья Дмитрииевна Гальскова // Иностранные языки в школе. – Москва, 1997. – 42 с.

4. Глазунова Т. В. Види письмових висловлювань як об'єкт навчання / Тамара Володимирівна Глазунова // Іноземні мови. – Київ, 1997. – 115 с.

5. Дем'яненко М. Л. Основы общей методики обучения иностранным языкам / Микола Якович Дем'яненко , Лазаренко К. А. – Київ : Вища школа, 1976. – 280 с.

6. Ніколаєва С. Ю. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) 5-9 класи / Софія Юріївна Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 1998. – 132 с.

7. Мильруд Р. П. Методика обучения иноязычной письменной речи / Радисла Петрович Мильруд. – Москва, 1997. – 150 с.

8.Милеева М. Н. Авторская методика преподавания английского языка в условиях многоуровневого обучения студентов технических вузов / М. Н. Милеева // Материалы всероссийской научно-практической конференции «Иностранный язык в техническом ВУЗе : проблемы и перспективы». — Иваново : ИГХТУ, 2009. – 88 с.

9. Лушникова Г. И. Языковая игра в английских загадках-шутках / Галина Игоревна Лушникова, Н. В. Потапова // Вестник Кемеровского государственного университета. – Кемерево, 2011. – 196 с.

10. Немов Р. С. Психология для студентов высших учеб. заведений. – Москва, 1994. – 496 с.

11. Потапова Р. К. Новые информационные технологии и лингвистика. – Москва, 2005. – 368 с.

12.Програми для загальноосвітніх навчальних закладів Англійська мова. – 2-12 класи. – Київ : Шкільний світ, – 2001. – 56 с.

13. Рогова Г. В., Методика обучения иностранного языка в средней школе / Галина Владимировна Рогова, Рабинович Ф. М., Сахарова Т. Е. – Москва : Просвещение, 1991. – 287 с.

14. Скорнякова М. Є. Сучасні методи викладання англійської мови. // М. Є. Скорнякова Англійська мова та література. – Київ, 2005. – 131 с.

15. Филатов В. М. Методика обучения иностранным языкам в начальной и основной общеобразовательной школе / В. М. Филатов. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 416 с.

16. Чернобривець Л. Формування навичок письма шляхом використання новітніх інформаційних технологій на середньому етапі навчання англійської мови [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://11.ucoz.ua/blog

17. Чуланова Г. В. Особливості перекладу англомовних текстів-відгуків (на матеріалі книжкового Інтернет-магазину Amazon.com) / Г. В. Чуланова // Навчати вчитися перекладу: монографія / за загальним редагуванням доктора філологічних наук, професора С. О. Швачко. – Суми: Сумський державний університет, 2015. – 214 с.

18. Customer reviews for The Grill at The Dorchester [Electronic resource]. – Access mode : https://www.hostelworld.com/hosteldetails.php/Generator-Hostel-London/London/510/reviews?page=7#reviewFilters . – (09.11.17), (25.10.17).

19. Derby writing in classes English Teaching Forum / ed. by Simpson JoEllen M. 2004 – 34 p.

20. Hedge. T. Writing / ed. by ELBS with Oxford University Press, 1988. – 167 p.

21. Hillock J. G. The Interaction of instruction, Teacher Comment, and Revision in teaching the Composing Process Literacy. 2004. – 261 p.

22. Sommer R. F. Teaching writing to adults: Strategies and concepts for improiving learner performance. – San Francisco, 1989. – 274 p.

23. Stieve Edwin Silence can be golden in a writing class, 2000. – 37 p.

24. Using Essay for Developing Creative Writing 6th National TESOL Ukraine Conference / ed. by Boyko A., 1991. – 264 p.

25. Wray D. Teaching Factual Writing : Purpose and Structure Literacy / Wray David, Lewis Maureen / Vol. 3. Writing : Processes and Teaching, 2004. – 160 p.

26. YHA London Earls Court. Reviews. [Electronic resource]. – Access mode : http://www.hostels.com/Reviews/YHA-London-Earls-Court/6981#propertyAnchor=p6981

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

27. Большой толковый словарь русского языка [Электронный ресурс] / гл. ред. С. А. Кузнецов // Санкт-Петербург : Норинт, 1998. – Режим доступу : http://www.gramota.ru/slovari/info/